

עין משפט
נר מצוה

ו א ב מיי פ"ג מהל' עדות הל' ז (ופס"ד מהל' סנהדרין הל' ג) סמג שם טוש"ע ח"מ סי' ל סעיף א (סי' טו סעי' ג ד):

ז ג ד מיי פ"ג מהל' רוצח הל' י"ב סמג עשין פא טוש"ע ח"מ סימן ערכ

סעיף יד:

ח ה (מיי פ"ו מהל' סנהדרין הל' ט) סמג עשין לו (טוש"ע ח"מ סי' הל' י"ב סמג עשין פא

ט ו מיי פ"א מהל' עדות הלכס ד:

י ז מיי שם פ"כ הל' א סמג עשין קו טור ח"מ סי' לח:

יא ח מיי פ"י מהל' סנהדרין הל' ז:

רבינו חננאל

כדי שלא תנעול דלת בפני לווין רבינא אמר דיני ממונות דתנינן הכא דיני קנסות הן ולעולם בעו דרישה וחקירה והני מתניתי דחני מאוחזין [בשרין] בהודאות (הלוואות. רב פפא [אמר] כולוה בהודאות והלוואות ומתניתין דהכא בדין מרומה לפיכך צריך דרישה וחקירה כדכתיב צדק צדק תדרוך רב אשי אמר מתניתין כדשנן קראי אחד לדין בצדק תשפוט עמיתך והאי דכתיב צדק צדק תדרוך לפשרה. כדנניא שתי ספירות עוברות בנהר ופגעו זו כנגד זו וכן גמלים במעלות בית חורון אם עוברות שתיהן [שתיהן] נטבעות וכן גמלים טעונה ושאניה טעונה תדחה שאניה טעונה מפני טעונה. וכן קרובה ורחוקה. אבל אם שתיהן טעונות שתיהן קרובות או שתיהן רחוקות מטיילין פשרה ביניהן ומעלות שכר זו לזו: ת"ר צדק צדק תדרוך הלך אחר ב"ד יפה אחר ריב"ז לברור חיל. נתא אור נר בברור חיל משתה שם. קול רחמים של גריסין בבורני שביע הבן שם. פי' בימי הגזירה היה להן סימן וכל מי שהיה רואה נרות דולקים באסקופה יודעין שבאותה חצר סעודת הכנסת כלה. וקול רחיים מילה שם בחצר והכל נכנסין. והלך אחר ר' אלעזר ללוד: ת"ר צדק צדק תדרוך הלך אחר ב"ד יפה אחר חכמים לשיבה אחר ר' יהושע לפקיעין אחר ר' עקיבא לבני ברק אחר רבן גמליאל ליבנה ור' מתאי בן חרש לרומי ור' חנניא בן תרדיון וסי' לציפורי

וחנניה ור' יוסי לעיפורי והנניא בן חרש מייטי להו: להגולה אחר ר' לביא שערים אחר חכמים ללשכת הגזית: דיני ממונות פותחין ואין נפשות פותחין לזכות ואין פותחין לחובה. היכי פתחין לזכות ושקלי וטרי ופשוטה היא. ואסיק: אבוי ורבא דאמרי תרווייהו אמרינן ליה אי לא קטלת לא תדחל דלא מיקלטת תניא נמי הכי ר' אומר אומר אני אם לא שכב איש אותך ואם לא שטית טומאה תחת אישך הנקי

לב:

כאן בדין מרומה. לא שיודעים צו שהוא מרומה דל"כ אין לדנו כלל כדדרשין בפרק שזועות העדות (שזועות ז): מדבר שקר מרחק: **קול רחיים** בבורני. פ"ה שעת גזירת המלכות[[][]] היה שגזרו שלל למוול והיו יראים להוציא קול וקצעו סימן זה וכן משמע

זירושלמי דכמוצות (פ"א) גצי הגזירה שגזרו ציהודה דקאמר מה סימן היה קול מגרום צבורי משתה שם אור נר צבור חיל שזוע הבן פירוש קול מגרום רחיים של גרוסות והא דכתיב צירמיה (כ"ה) והאצדמי מהם קול ששון וקול שמחה קול חתן וקול כלה קול רחיים ואור נר איכא למימר שגם בראשונה היו עושין סימנין אלו לשם שמחה: **אור הנר** בברור חיר. מכאן נהגו להדליק נר צמילה ומה שנהגו לפרוש המפה על הפתח משום דלמר צריש המוכר פירות (צ"צ דף גג:). מנהג גדול היה צירושלים כל זמן שהמפה פרוסה על הפתח אורחין נכנסין: **הי"ב** אמר ר'הו. פ"ה כשקיבלו עדותן של עדים ואם תאמר אל"כ צמאי חסמינן להו הא כיון שהגיד שזכ אינו חוזר ומגיד וכ"ט שיחזרו צפן תוך כדי דיבור כפ"ה הא מי יימר כלאמרימו טפי מתוך כדי דיבור וכ"ט דלא חשיב הפסק לימא אחר כדי דיבור אמרי' להו ואף על גב דאין פמיחה זו לאחר שזרשום וחקרום וצאין לישא וליתן וכפ"י משמע צפ' היו צודקין (לקמן ד' ת). דקמני אם נמצאו דצריהם מכוונים פותחין: מה

חנניא בן תרדיון לסיכני אחר ר' יוסי לציפורי אחר רבי יהודה בן בתירה לנציבין אחר ^[א] ^[א] **רבי יהושע** לגולה אחר רבי לביא ^[ב] ^[ב] **שערים** אחר חכמים ללשכת הגזית: **דיני ממונות פותחין בו'**: היכי אמרינן אמר רב יהודה הכי אמרינן להו מי יימר כדקאמרימו א"ל עולא והא חסמינן להו וליחסמו מי לא תניא רבי שמעון **בן אליעזר** אומר ^[ג] ^[ג] **מסיעין** את העדים ממקום למקום כדי שתיטרף דעתן ויחזרו בהן מי דמי התם ממילא קא מידחו הכא קא דחינן להו בידים אלא אמר עולא הכי אמרינן יש לך עדים להזימם א"ל רבה וכי פותחין בזכותו של זה שהיא חובתו של זה ומי היא חובתו והתנן ^[ד] ^[ד] **אין עדים זוממין נהרגין עד שיגמר הדין הכי אמינא** אילו שתיק האי עד דמיגמר דיניה ומייטי עדים ומזים להו הוא ליה חובתו של זה אלא אמר רבה אמרינן ליה יש לך עדים להכחישן רב כהנא אמר מדבריכם נזדכה פלוני אביי ורבא דאמרי תרווייהו "אמרי' ליה אי לא קטלת לא תדחל רב אשי אמר כל מי שיוודע לו זכות יבא וילמד עליו תניא כוותיה דאביי ורבא רבי אומר ^א ^א **אם לא שכב איש אותך ואם לא שטית וגו'** מיכן

עדותן של עדים ודרשום וחקרום וצאין לישא וליתן היכי אמרי' להו לעדים: מי יימר כד**קאמרימו**. שמא בענא צאתם וו היא פתיחת הללה לה: **והא קא חסמינן להו**. חוסמין אנו את פיהם כשאנו מכחישין אותן ויחזרו צפן בתוך כדי דיבור: ופרקינן **וליסממו**. מאי מיקשי ליחסמו ולהדרי צבו: מי לא **טניא מסייעין**. היו צית דין את העדים קודם קבלת עדות ממקום למקום וממחר לחדר כשבצאין להעיד אומרים להם לא נקבל כאן אלא כאן וכן משם למקום אחר: **אנן דחינן להו**. וכתבי (דברים יט) ובערת הרע: **שפאה חובטו של זה**. לחזר אחר עדי הזמה כדי שיהרגו הראשונים: ופרקינן **מי הויא חוצפן**. אי הוו מיתמזי השתא קודם גמר דין והא תנן וכו': **הכי קאמינא**. היכי מזהרינן להאי לחזר אחר עדי הזמה והא חובטן של אלו היא דדילמא שתיק האי עד דמיגמר דין והדר מייטי להו: **לפסיעין**. כגון אנו ראינו אותו הרגו אחר כך חי וקיים דהויא עדות בטילה דהוא והן פטורין דאין זוממין אלא בעמנו הייטם כדיליף במסכת מכות (דף ה:). **רצ כהנא אמר**. כך פותחין בזכות לאחר קבלת עדות אומר מתוך דצריכם מזדכה פלוני סופו ללאת מבית דין זכאי לפי ראות עינינו ואחר כך נושאין ונותנין: **אם לא שטיים הנקי**. תחילת התנאי לזכות:

אחד דיני ממונות פרק רביעי סנהדרין

טעו. צ"ד צדיני ממונות לא ישלמו דלילמא אי שצקת להו לדרוש ולחקור הוה רווחא למילמא ולא הוו טעו: **כל שכן שאפה נועל**. דמתייראין להפסיד ע"י צ"ד טועין: **רצא אמר**. תרווייהו צמר תקנתא דרצנן ומתניתין צדיני קנסות דליכא למיחש לנעילת דלת אבל צהודאות והלוואות דאיכא ^א ^א למיחש לנעילת דלת צהודאות והלוואות צדיני מלוה וזה צא לידון בעדי הודאה שהודה לו צפניהם או בעדי הלוואה שהלווהו צפניהם דאיכא ^א ^א למיחש לנעילת דלת: **מרומה**. שצית דין מכרינן בתוצע זה שהוא רמאי או מציינס טענת רמאי דצדציו: **צלדק פשפוט**. ולא כתיב צלדק דלדק להזהיר צ"ד לדקדק צו כל כך לדרוש ולחקור: **מסנייטא**. שפיר איתרלו צחד מהני שטיי' אי כרצי חנינא אי כרצא אי כרצ פפא: **אלנ קראי**. דרמי להו ריש לקיש לא קשו דלדק דלדק לאו לדרישה ולחקירה אחי אלא דלדק דין שלך וצדק פשרה שלך לפי ראות עיניך ולא תדרוך את האחד יומר מחצירו: **שסינן טוענעו**. שתדחוק זו את זו: **ואם צוו אחר זו**. משתלך אחת אל היצבה עד שתעצור חצירתה ואח"כ תעצור היא: **מעלות ציט חורון**. מקום נר ואין דרך לנטות ימין ושמאל וצריך האי לנטות לאחוריו עד שמואל מקום לנטות: **אם עולוט שסינן**. כגון זה עולה מלד זה וזה עולה מלד זה ופוגעות צראש חודו של הר

והצקעה עמוקה מימין ומשמאל: **קרובס**. לעירה: **ומעלות שכר**. לאחת ומידחה: **קול ריחים**. שנשמעין צבורי. מקום: **שצוע הבן שצוע הבן**. סימן הוא שיש שם צרית מילה כמכריז ואומר שצוע הבן כאן והריחים סימן לשחיקת סממנין למכת המינוק ושעת גזירת המלכות[[][]] היה שגזרו שלל למוול והיו יראים להוציא קול וקצעו סימן זה: **אור הנר צבור חיל**. ציוס או נרות נראים הרבה צלילה סימן הוא כמו שזועק משתה שם משתה שם. צרית מילה קרי שצוע הבן על שם שהוא לסוף שצוע: **אחר חכמים לשיצה**. צית הוועד ששם צית דין קצוע כגון אחר ר' אליעזר צלוד וכן כולם כל יי אחד למקומו: **לגולה**. לפומצדיתא כדתנן צר"ה (דף כג:) עד שרואה כל הגולה לפניו כמדורת אש ואמרינן (שם דף כג:). מאי גולה אמר אביי פומצדיתא שעיקר ישיבת צצל שם היתה: **אחר חכמים**. סנהדרי גדולה: **היכי אמרי'**. צפתחתא זכות כשקיבלו

עדותן של עדים ודרשום וחקרום וצאין לישא וליתן היכי אמרי' להו לעדים: מי יימר כד**קאמרימו**. שמא בענא צאתם וו היא פתיחת הללה לה: **והא קא חסמינן להו**. חוסמין אנו את פיהם כשאנו מכחישין אותן ויחזרו צפן בתוך כדי דיבור: ופרקינן **וליסממו**. מאי מיקשי ליחסמו ולהדרי צבו: מי לא **טניא מסייעין**. היו צית דין את העדים קודם קבלת עדות ממקום למקום וממחר לחדר כשבצאין להעיד אומרים להם לא נקבל כאן אלא כאן וכן משם למקום אחר: **אנן דחינן להו**. וכתבי (דברים יט) ובערת הרע: **שפאה חובטו של זה**. לחזר אחר עדי הזמה כדי שיהרגו הראשונים: ופרקינן **מי הויא חוצפן**. אי הוו מיתמזי השתא קודם גמר דין והא תנן וכו': **הכי קאמינא**. היכי מזהרינן להאי לחזר אחר עדי הזמה והא חובטן של אלו היא דדילמא שתיק האי עד דמיגמר דין והדר מייטי להו: **לפסיעין**. כגון אנו ראינו אותו הרגו אחר כך חי וקיים דהויא עדות בטילה דהוא והן פטורין דאין זוממין אלא בעמנו הייטם כדיליף במסכת מכות (דף ה:). **רצ כהנא אמר**. כך פותחין בזכות לאחר קבלת עדות אומר מתוך דצריכם מזדכה פלוני סופו ללאת מבית דין זכאי לפי ראות עינינו ואחר כך נושאין ונותנין: **אם לא שטיים הנקי**. תחילת התנאי לזכות:

מיכן

מסורת הש"ם

א) [לעיל ג. וע"ש פרש"י],
ב) [ע"י חוס' לעיל ג. ד"ה שלל מנעול וס"י],
ג) [מוספתא דבי"ק פ"ב],
ד) [ז"ל רבי חנינא בן אחי ר' יהושע לגולה כך הגירסא הסונה צילקוט פרשת קדושים רמז מר"א ויש בזה כדי לתן טעם דמלטי שהיה בגולה ע"י צרכות סג: יגנן בכנור אכן הגירסא שלפנינו אחר ר' יהושע לגולה קשה טובא דהא לעיל בסמוך קאמר אחר ר' יהושע (לפקיעין) ס) תמוצות קב:,
ו) [פסוטה ט]. לקמן מ: [מוספתא פ"ט],
ז) מכות ה:,
ח) בס"א: ושעת השמה,
ט) ע"י ר"מ,
י) בס"א: שעת השמה,

תורה אור השלם

1. לא תעשו עול במשפט לא תשא פני דל ולא תהדר פני גדול בצדק תשפט עמיתך: ויקרא יט טו
2. צדק צדק תדרוך למען ואמר אל האשה אם לא אֶשֶׁר יְיָ אֱלֹהֶיךָ נָתַן לָךְ. דברים טו כ
3. והשביע אותה הבדן ותחיה וירשת את הארץ שִׁבְּבֵה אִישׁ אֶתָּךְ וְאִם לֹא שִׁטִּית טֹמְאָה תַּחַת אִישְׁךָ הִנֵּךְ מִמִּי הַקְּדוֹרִים הַמְּבֹאֲרִים הָאֵלֶּה: במדבר ה יט

הגהות הב"ח

א) רש"י ד"ה רצא אמר וכו' והלוואות איבא למיחש לנעילת דלת הס"ד:

הגהות הגר"א

א) גמ' אחר חנינא בן אחי ר' יהושע כל"ז:

מוסף רש"י

מסיעין את העדים. שמעידים עדות נפשות וכשבדוקין אותן היו מסיעין אותן מפניה לפניה ומלפסה ללפסה (סוטה ח:).

^[1] לא שיודעים צו שהוא מרומה דל"כ אין לדנו כלל כדדרשין בפרק שזועות העדות (שזועות ז): מדבר שקר מרחק: קול רחיים בבורני

^[2] ציהודה דקאמר מה סימן היה קול מגרום צבורי משתה שם אור נר צבור חיל שזוע הבן פירוש קול מגרום רחיים של גרוסות והא דכתיב צירמיה (כ"ה) והאצדמי מהם קול ששון וקול שמחה קול חתן וקול כלה קול רחיים ואור נר איכא למימר שגם בראשונה היו עושין סימנין אלו לשם שמחה: אור הנר בברור חיר

^[3] מכאן נהגו להדליק נר צמילה ומה שנהגו לפרוש המפה על הפתח משום דלמר צריש המוכר פירות (צ"צ דף גג:

^[4] מנהג גדול היה צירושלים כל זמן שהמפה פרוסה על הפתח אורחין נכנסין: הי"ב אמר ר'הו

^[5] פ"ה כשקיבלו עדותן של עדים ואם תאמר אל"כ צמאי חסמינן להו הא כיון שהגיד שזכ אינו חוזר ומגיד וכ"ט שיחזרו צפן תוך כדי דיבור כפ"ה הא מי יימר כלאמרימו טפי מתוך כדי דיבור וכ"ט דלא חשיב הפסק לימא אחר כדי דיבור אמרי' להו ואף על גב דאין פמיחה זו לאחר שזרשום וחקרום וצאין לישא וליתן וכפ"י משמע צפ' היו צודקין (לקמן ד' ת)

^[6] דקמני אם נמצאו דצריהם מכוונים פותחין: מה